УДК 330.34:630

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.62-9>**Пугінська В.В.**аспірант кафедри економіки і підприємництва
*Ужгородський національний університет***Puhinska Vladyslava**Postgraduate Student at Department of
Economics and Entrepreneurship
Uzhhorod National University

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Пугінська В.В. Аналіз сучасного розвитку лісового господарства в Україні та перспективи його вдосконалення. У статті проведено короткий аналіз сучасного стану ведення лісового господарства в Україні. Визначено головні особливості лісів та проблеми, з якими зіштовхнулася галузь на цьому етапі розвитку країни. Охарактеризовано зміни, які відбулися в останні роки в лісовому секторі, та надана оцінка їх впливу на перспективи подальших зрушень у галузі. Наголошено на гострій необхідності розроблення нових основ з урахуванням необхідності різнопланового і цільового використання лісів та переорієнтації лісового господарства в напрямі охорони і відтворення лісів, забезпечення рекреаційних та екологічних функцій. За результатами дослідження визначено основні принципи, на яких повинен базуватися весь подальший розвиток лісогосподарської діяльності, а також запропоновано низку заходів, які сприятимуть оптимізації діяльності лісогосподарських підприємств України.

Ключові слова: лісове господарство, особливості лісів України, перспективи розвитку лісової галузі, проблеми розвитку лісового господарства, управління лісовим сектором, оптимізація діяльності лісогосподарських підприємств.

Пугинская В.В. Анализ современного развития лесного хозяйства в Украине и перспективы его совершенствования. В статье проведен краткий анализ современного состояния ведения лесного хозяйства в Украине. Определены главные особенности лесов и проблемы, с которыми столкнулась отрасль на данном этапе развития страны. Охарактеризованы изменения, которые произошли в последние годы в лесном секторе, и оценено их влияние на перспективы дальнейших сдвигов в отрасли. Отмечена острая необходимость разработки новых основ с учетом необходимости разнопланового и целевого использования лесов и переориентации лесного хозяйства в направлении охраны и воспроизводства лесов, обеспечения их рекреационных и экологических функций. По результатам исследования определены основные принципы, на которых должно базироваться все дальнейшее развитие лесохозяйственной деятельности, а также предложен ряд мер, которые будут способствовать оптимизации деятельности лесохозяйственных предприятий Украины.

Ключевые слова: лесное хозяйство, особенности лесов Украины, перспективы развития лесной отрасли, проблемы развития лесного хозяйства, управления лесным сектором, оптимизация деятельности лесохозяйственных предприятий.

Puhinska Vladyslava. Analysis of the current development of forestry in Ukraine and the prospects for its improvement. Forests are the main natural wealth of the people of Ukraine. They play a key role in the economy and the ecology of any country. The current stage of development of forestry in Ukraine can be characterized as not meeting modern environmental and economic requirements. Forest resources are depleted, and the lack of investment slows down the possibility of reforestation and afforestation. Instability and uncertainty of the external environment, the increasing influence of its factors on the economy and management of enterprises, the difficulty of forecasting future economic events are all modern conditions of a market economy that make it impossible to come to balanced and consistent managerial decisions in the field of forestry. In order to solve the problem effectively, it is necessary to analyze the economic activity of forestry enterprises and determine the directions of activity that will allow achieving sustainable development of the enterprises. Forestry complex takes a relatively small place in the industrial production of Ukraine, but has a strategic importance for the national economy, because it covers all the processes associated with the restoration and use of the country's strategic resource – the forest. The article defines the main features of forests and shows the problems faced by the industry at this stage of the country's development. The changes that have occurred in the recent years in the forest sector are defined and their impact on the prospects for further shifts in the industry is assessed. In particular, analyzed the positive shifts that have occurred at the legislative level in recent years in the forest sector, which was the first step in creating a unified system of monitoring forest management in Ukraine and will provide openness and fair competition in the implementation of timber in the domestic market. The results of the research showed the urgent need to develop new foundations, taking into account the need for diverse and purposeful use of forests and the reorientation of forestry towards the protection and reproduction of forests, ensuring their recreational and ecological functions.

Key words: forestry, features of forests in Ukraine, prospects for the development of the forest industry, the problems of forestry development, forest sector management, optimization of forestry enterprises.

Постановка проблеми. Ліси відіграють важливу роль в економіці та екології будь-якого суспільства. Лісова галузь посідає важливе місце в економічному житті суспільства, захисна функція довкілля лежить на лісових екосистемах, які водночас призначені й для того, щоб задовольнити екологічні потреби людини. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується загостренням екологічних та економічних питань, тож перед лісогосподарськими підприємствами постало завдання збільшити обсяги виробництва за рахунок раціональнішого та ефективнішого використання всіх видів лісових ресурсів без зростання обсягів лісозаготівлі. З періоду останніх досліджень відбулися певні зрушення в організації ведення лісового господарства країни, які не були розглянуті та систематизовані науковцями з прогнозуванням їх подальшого впливу на розвиток лісової галузі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань стану лісового господарства у своїх працях приділили багато уваги чимало вітчизняних дослідників і практиків. Серед них можна відзначити В. Грицайчук [1], І. Калущого [2], І. Охременко [4] та інших. Усі науковці сходяться на тому, що лісова галузь перебуває у кризовому стані та потребує прийняття негайних заходів для покращення стану лісових ресурсів та ведення лісового господарства.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є визначення основних принципів сучасного розвитку лісогосподарської діяльності та вироблення низки заходів для оптимізації діяльності лісогосподарських підприємств України.

Відповідно до цього можна визначити такі основні завдання, як: 1) характеристика сучасного стану лісової галузі України; 2) виявлення основних тенденцій розвитку лісового господарства; 3) виявлення і характеристика головних принципів для забезпечення сталого розвитку лісового сектору України; 4) розроблення рекомендацій щодо покращення стану лісової галузі країни загалом.

Виклад основного матеріалу. В Україні лісові та лісовкриті землі займають близько 10,7 млн га (17,7% території) із загальної території країни 60,3 млн га (станом на 1 січня 2019 року). Показник лісистості в Україні становить близько 17% і є невисоким порівняно з багатьма європейськими країнами [11].

Серед головних особливостей лісів України та лісового господарства загалом можна визначити такі [4; 8; 9]:

- зростання лісів у різних природних зонах, що зумовлює відмінності у методах ведення лісового господарства;
- відносно низький середній рівень лісистості території країни (15,7%);
- більшість лісів перебувають у власності держави;
- переважно екологічне значення лісів та висока їх частка з режимом обмеженого лісокористування (до 50%);
- середній вік українських лісів становить 55 років і має тенденцію до зростання;
- значна площа штучно створених лісів, що потребує посиленого догляду;
- значна площа лісів у зоні радіоактивного забруднення;
- відсутність достовірних та узагальнених даних про ліси та обсяги незаконних рубок.

Стан лісового господарства в Україні нині можна охарактеризувати як кризовий, лісові екосистеми не відповідають вимогам екології та економіки, лісова площа значно скоротилася за останнє тисячоліття, лісові ландшафти змінюються під впливом людської діяльності, зростає кількість незаконних рубок, знижується природна продуктивність лісу, скорочується розмаїття живої природи. Через відсутність інвестицій залишаються низькими темпи лісовідновлення і лісорозведення, поглибилася диспропорція між лісотороварною базою, можливостями лісоексплуатації та лісоспоживання [1].

Серед головних причин ситуації, що склалася, можна виділити нестабільність та непередбачуваність обставин, які можуть виникнути в зовнішньому середовищі, складність прогнозування майбутніх економічних подій, особливо нині в Україні. Це призводить до неможливості прийняття зважених та послідовних управлінських рішень у галузі лісового господарства регіону та країни загалом.

Не менш складною є ситуація з фінансуванням лісового господарства. На жаль, за останні 10 років, як свідчить статистика, Уряд значно скоротив видатки на цю галузь. 2010–2011 роки були останніми сприятливими для ведення лісового господарства, коли ліс становив для держави стратегічний ресурс і коли на нього виділялося відповідне фінансування. З 2011–2013 рр., як видно з рис. 1, йде абсолютний спад, а в 2015–2016 рр. було досягнуто піку мінімального фінансування галузі – всього близько 138 млн грн видатків на Державне агентство лісових ресурсів України (ДАЛРУ), що не покривало жодних видатків лісового господарства.

Порівняно з 2010 р. державний бюджет України зріс майже у 7 разів, водночас бюджет лісового господарства постійно зменшувався. Якщо у 2010 р. видатки на Державне агентство лісових ресурсів становили 0,2% від загальних видатків країни, то зараз цей відсоток становить 0,05%.

На рис. 2 зображено видатки на лісове господарство у доларовому еквіваленті. Бачимо, що у 2010–2011 рр. державою було виділено близько 90 мільйонів доларів на рік, а в 2016 р. ця цифра скоротилася майже на 94% і становила всього 5,38 млн дол. За 2019–2020 рр. урядом виділено близько 20 млн дол., що фактично менше у 4–5 разів від суми, необхідної для ведення лісового господарства.

Для більш наочного представлення цієї інформації об'єднаємо рис. 1 та 2 в один графік (рис. 3).

З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина Президент України Володимир Зеленський підписав Указ № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Зокрема, серед них:

- вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;
- захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття [7].

Як уже було сказано вище, лісова діяльність є досить ризиковою, але водночас тут існують чималі можливості для здійснення інвестування. Причини ризиковості мають різноманітний характер, але насамперед перед урядом постає питання вирішення проблем, які сформувалися не за один рік та підірвали довіру інвесторів до України.

До недоліків управління лісовим сектором можна віднести відсутність єдиного комплексного інформаційного забезпечення, яке відображало б усю ситуацію щодо ведення лісового господарства у регіонах та в Україні загалом та було доступним незалежним

Рис. 1. Видатки держбюджету на ДАЛРУ, млн.грн.

Джерело: сформовано автором на основі законів «Про Державний бюджет України» за 2010-2020 рр.

Рис. 2. Видатки держбюджету на ДАЛРУ, млн. дол.

Джерело: сформовано автором на основі законів «Про Державний бюджет України» та середнього курсу валют за періоди 2010-2020рр.

Рис. 3. Порівняння видатків держбюджету на ДАЛРУ у валюті та гривнях

Джерело: сформовано автором

експертам, фахівцям у галузях охорони природи та довкілля і просто всім зацікавленим верствам населення. Зазвичай інформація, яка опублікована в офіційних звітах, має досить загальний характер та містить тільки окремі показники, які можуть приховувати наявні проблеми, а то і спотворювати загальну картину стану галузі загалом.

Громадські природоохоронні організації, місцеве населення та споживачі продукції лісового господар-

ства майже не мають впливу на лісову політику, ситуація щодо прозорості та відкритості інформації про стан лісових ресурсів є незадовільною.

Повноцінна система моніторингу лісів (безперервне спостереження, оцінка та прогнозування їх стану) стане саме тим необхідним комплексом інструментів, що дасть змогу простежувати раціональність використання та відтворення ресурсів лісу. Оптимізація систем лісокористування та уникнення критичних екологічних явищ та процесів – шлях, за яким моніторинг лісів України стане головним засобом управління лісовим господарством країни [6].

4 грудня 2019 р. на засіданні Уряду було прийнято постанову «Про реалізацію пілотного проекту щодо проведення електронних аукціонів із продажу окремих партій необробленої деревини», який триватиме з квітня 2020 року до квітня 2021 року, що стало повноцінним першим кроком до створення єдиної системи моніторингу управління лісовим господарством України [12]. Такий крок був необхідним, щоби процедура реалізації лісоматеріалів на внутрішньому ринку відбувалася відкрито та надійно на конкурентних умовах. Вважаємо, що загальнодоступність, повнота, своєчасність та зрозумілість інформації про ринок необробленої деревини в Україні дасть змогу ефективно проводити аналітичні роботи з даними, а також у майбутньому стане одним із важелів боротьби з тіншовим обігом деревини. За пілотний проект електронних аукціонів продажу деревини відповідальним є державне підприємство «Prozorro.Продажі».

Також 4 грудня 2019 р. на засіданні Кабінету Міністрів України прийнято постанову Уряду «Про затвердження Порядку проведення моніторингу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених». Ця постанова визначає порядок здійснення моніторингу за внутрішнім споживанням лісоматеріалів та дозволяє контролювати обсяги їх споживання завдяки інструментам електронного обліку деревини, які будуть містити систематизовану та узагальнену інформацію про походження, заготівлю та реалізацію цих лісоматеріалів.

Відбулося запровадження електронного реєстру дозвільних документів на заготівлю деревини та онлайн-карту рубок («Ліс у смартфоні»). Зокрема, на сайті Державного агентства лісових ресурсів України Державного підприємства «Лісогосподарський Інноваційно-Аналітичний Центр» (ukrforest.com) уже можна здійснити перевірку походження деревини за номером бирки, номером автомобіля, ТТН або за переліком лісорубних квитків, а також здійснити перевірку новорічних дерев. Також на сайті можна переглянути головну інформацію з аукціонних торгів із продажу необробленої деревини, які відбуваються на цей момент, та взяти в них участь.

На сайті lk.ukrforest.com у реєстрі станом на 20 січня 2021 року оприлюднено інформацію про 86,8 тис. виданих дозвільних квитків на заготівлю деревини. Розроблено онлайн-карту рубок, яка також працює в пілотному режимі і поширюється на двадцять чотири області.

Такі кроки Уряду дають змогу автоматизувати процеси обліку деревини, що надходить із лісосік, та надання документації на них, здійснювати постійний

електронний контроль за їх рухом та легко визначати незаконні рубки шляхом перевірки даних за номером бирки деревини, лісорубним квитком тощо в єдиному реєстрі обліку лісових ресурсів України.

Як уже було зазначено, серед головних проблем лісового господарства – зростання обсягів незаконної експлуатації лісових ресурсів, де головну частку посідають рубки, захоплення територій та браконьєрство. Останнім часом спостерігаємо все більше зростання інтересів населення до питань та проблем, які пов'язані з лісами та лісовими господарствами. На жаль, рівень доступу суспільства до інформації досі залишався відносно малим, але сподіваємося, що із запровадженням останніх указів Уряду, про які було сказано раніше, населення зможе отримати всю повноту інформації, яку вважатиме необхідною, з перших джерел.

Влучно зауважує Р. Деречинський (професійний лісівник, голова ради Всеукраїнської асоціації деревообробної промисловості), який в інтерв'ю говорить про те, що в спадок від СРСР нам залишилась екстенсивна модель лісокористування, яка була прийнятною зовсім за інших економічних умов та реалій, а в сучасному світі вона вже давно вичерпала себе та призводить тільки до глибшого занепаду лісової галузі. Одним із варіантів модернізації лісового сектора є організація переробки деревини на місці. Це дозволить збільшити зайнятість серед людей, сприятиме розвитку інфраструктури. В країні повинна бути сформована стратегія розвитку лісового комплексу, яка має включати в себе питання щодо розвитку внутрішнього попиту, експорту і технологій, а також заходи щодо відновлення вітчизняної лісової науки й освіти [14].

Сьогодні великої значущості та популярності набуває рекреаційна система заходів, яка спрямована на оздоровлення людей та задоволення їхніх культурних цілей. Саме тому невід'ємною частиною діяльності лісових господарств країни має стати рекреаційне лісокористування. Насамперед це означає розвиток кемпінгової рекреації, піших маршрутів, зон для проведення вільного часу з друзями, місць проведення спортивно-масових заходів. Варто зазначити, що чимало наукових праць присвячені проблемам рекреаційного використання лісів, а науковці відзначають, що важливість використання лісових матеріалів менша, ніж рекреаційні функції ділянок лісу, можливості яких можуть бути економічно вигіднішими, аніж вирощена на них деревина [10].

Етапи розвитку рекреаційного напрямку лісовими господарствами можна зобразити у вигляді такої схеми (рис. 4):

Головними принципами, на яких повинен базуватися весь подальший розвиток лісогосподарської діяльності, мають стати такі (рис. 5).

Загалом комплекс заходів щодо оптимізації діяльності лісогосподарських підприємств можна розділити на 3 групи (рис. 6).

Висновки. Отже, ліси в Україні посідають важливе місце як в економічному, так і екологічному аспектах. Сьогодні лісове господарство стикнулося з низкою проблем, найкритичнішою з яких є скорочення видатків із держбюджету, що робить неможливим подальший ефективний розвиток галузі. Проведений аналіз дає нам змогу говорити про наявність

Рис. 4. Розвиток рекреаційного напрямку лісовими господарствами в регіоні та країні загалом

Джерело: сформовано автором на основі [2; 3; 5]

Рис. 5. Принципи розвитку лісогосподарської діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [13]

позитивних зрушень у господарській діяльності лісової галузі, хай навіть і повільними кроками. Українська лісова сфера має можливості для розвитку і зміцнення своїх позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, а отже, і підвищення своєї конкурентоспроможності. Запропоновані заходи дозволять здійснювати управління лісовою галуззю ефективніше, що сприятиме її сталому розвитку, підвищенню конкурентних позицій та досягненню поставлених стратегічних завдань. Головними пріоритетами подальшого розвитку лісового господарства України має стати: 1) розширення відтворення лісових ресурсів як у кількісному, так і у якісному вигляді:

збільшення площ та реконструкція лісів; 2) збереження і відновлення біорозмаїття лісів: формування охоронних лісових територій, вдосконалення систем охорони лісів від стихійних лих, постійний контроль за станом лісу; 3) раціональне використання лісових ресурсів; 4) зростання економічної ефективності використання лісових ресурсів: досягнення та зростання рентабельності лісових підприємств, розвиток деревообробної промисловості тощо.

Подальшого вивчення потребують проблеми лісових підприємств кожного окремого регіону, в тому числі Карпатського, який стане об'єктом наступних досліджень.

Рис. 6. Заходи з оптимізації діяльності лісогосподарських підприємств

Джерело: сформовано автором

Список використаних джерел:

1. Грицайчук В.П. Стратегія розвитку потенціалу лісового комплексу України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03. Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2008. 24 с.
2. Калущий І.Ф., Запоточний М.М. Особливості покращення рекреаційного використання лісових ландшафтів Прикарпаття. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2006. Вип. 16.2. С. 12–19
3. Карпук А., Шестак М. Інституціональні передумови підвищення еколого-економічної ефективності лісокористування. *Економіст*. 2015. Вип. 10. С. 3–7.
4. Охременко І.В. Економічний аналіз сучасного стану лісового господарства України. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Вип. 197. С. 59–65.
5. Питуляк М.Р., Питуляк М.В. Особливості рекреаційного лісокористування в Тернопільській області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: географія. 2017. Вип. 43.2. С. 185–190.

6. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 р. № 188-98/ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20188/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 14.01.2021).
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 14.01.2021).
8. Проблеми доступу місцевого населення до лісових ресурсів та незаконні рубки в лісах Карпат і Західного Полісся / М. В. Чернявський та ін.; за ред. М.В. Чернявського, І.П. Соловія, Я.В. Геніка: монографія. Львів: Зелений Хрест, Ліга-Прес. 2011. 256 с.
9. Публічний звіт державного агентства лісових ресурсів України за 2019 рік. 43 с. URL: https://mepr.gov.ua/files/images/news_2020/26022020/ПУБЛІЧНИЙ ЗВІТ ДАЛРУ ЗА 2019 РІК.pdf (дата звернення: 20.01.2021).
10. Пугінська В.В., Чиняк В.В. Рекреаційне лісокористування як перспектива розвитку лісової галузі в Україні. *Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. м. Дніпро, 28 листопада 2020 р. Частина 1. Дніпро: ПДАБА, 2020. С. 115–117.
11. Україна в цифрах, 2019: стат. зб. Держ. служби. статистики України. Київ, 2020. 46 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_Ukraine%20in%20figures_u.pdf (дата звернення: 13.01.2021).
12. Уряд запускає пілотний проект е-аукціонів продажу деревини на "Prozorro.Продажі" з квітня 2020 року. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України. URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=205679 (дата звернення: 14.01.2021).
13. Харченко В. Принципи формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. *Схід*. 2014. Вип. 4. С. 66–71.
14. Чечелюк П.В. Україні відсутня державна лісова політика. *Дзеркало тижня. Україна*. 2016. № 17. URL: https://zn.ua/ukr/business/v-ukrayini-vidсутnya-derzhavna-lisova-politika_.html (дата звернення: 20.01.2021).

References:

1. Hrytsaichuk V.P. (2008) *Strategiia rozvytku potentsialu lisovoho kompleksu Ukrainy* [The strategy for the development of Ukraine's forestry potential] (PhD Thesis). Kharkiv: Kharkiv National University of V.N. Karazin. 24 p.
2. Kalutskiy I.F., Zapotochniy M.M. (2006) *Osoblyvosti pokrashchennia rekreatsiinoho vykorystannia lisovykh landshaftiv Prykarpattia* [Features of improving the recreational use of forest landscapes of Prykarpattia]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy*, vol. 16.2, pp. 12–19.
3. Karpuk A., Shestak M. (2015) *Instytutsionalni peredumovy pidvyshchennia ekolohe-ekonomichnoi efektyvnosti lisokorystuvannia* [Institutional prerequisites for improving the environmental and economic efficiency of forest management]. *Ekonomist*, vol. 10, pp. 3–7.
4. Okhremenko I.V. (2018) *Ekonomichnyi analiz suchasnoho stanu lisovoho hospodarstva Ukrainy* [Economic analysis of the current state of forestry in Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*, vol. 197, pp. 59–65.
5. Pytuliak M.R., Pytuliak M.V. (2017) *Osoblyvosti rekreatsiinoho lisokorystuvannia v Ternopilskii oblasti* [Peculiarities of recreational forest use in the Ternopil region]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya: heohrafiia*, vol. 43.2, pp. 185–190.
6. Pro Osnovni napriamky derzhavnoi polityky Ukrainy u haluzi okhorony dovkillia, vykorystannia pryrodnykh resursiv ta zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 05.03.1998 r [On the Main Directions of the State Policy of Ukraine in the Field of Environmental Protection, Use of Natural Resources and Ensuring Environmental Safety: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of March 5, 1998]. № 188–98/ВР. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20188/98-%D0%B2%D1%80> (accessed 14 January 2021).
7. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030: Decree of the President of Ukraine of September 30, 2019]. № 722/2019. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (accessed 14 January 2021).
8. Cherniavskiy M.V. et al. (2011) *Problemy dostupu mistsevoho naselennia do lisovykh resursiv ta nezakonni rubky v lisakh Karpat i Zakhidnoho Polissia: monohrafiia* [Problems of local people's access to forest resources and illegal logging in the forests of the Carpathians and Western Polissia: monograph] (eds. M. V. Cherniavskiy, I. P. Soloviy, Ya. V. Henyk), Lviv: Zeleniy Khrest, Liha-Press, 256 p.
9. Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy. Publichnyi zvit derzhavnogo ahentstva lisovykh resursiv Ukrainy za 2019 rik [Public report of the State Agency of Forest Resources of Ukraine for 2019], 43 p. Available at: https://mepr.gov.ua/files/images/news_2020/26022020/ПУБЛІЧНИЙ ЗВІТ ДАЛРУ ЗА 2019 РІК.pdf (accessed 20 January 2021).
10. Puhinska V.V., Chyniak V.V. (2020) *Rekreatsiine lisokorystuvannia yak perspektyva rozvytku lisovoi haluzi v Ukraini* [Recreational forest management as a perspective for the development of the forest industry in Ukraine]. *Aktualni problemy vykorystannia potentsialu ekonomiky krainy: svitovyi dosvid ta vitchyzniani realii*. Proceedings of the V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (Ukraine, Dnipro, November 28, 2020), no. 1. Dnipro: PDABA, pp. 115–117.
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020). *Ukraina v tsyfrakh, 2019: statystychnyi zbirnyk Derzhavnogo komitetu statystyky Ukrainy* [Ukraine in Figures, 2019: Statistical Collection of the State Statistics Committee of Ukraine]. Kyiv, 46 p. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_Ukraine%20in%20figures_u.pdf (accessed 13 January 2021).
12. Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy. Uriad zapuskaie pilotnyi proekt e-auksioniv prodazhu derevyny na "Prozorro.Prodazhi" z kvitnia 2020 roku [The government launches a pilot project of e-auctions for the sale of timber on "Prozorro.Prodazhi" from April 2020]. Available at: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=205679 (accessed 14 January 2021).
13. Kharchenko V. (2014) *Pryntsypy formuvannia systemy stratehichnoho upravlinnia rozvytkom promyslovoho pidpriemstva* [Principles of formation of a strategic management system for the development of an industrial enterprise]. *Skhid*, vol. 4, 66–71 pp.
14. Checheliuk P. (2016) *V Ukraini vidsutnia derzhavna lisova polityka* [There is no state forest policy in Ukraine]. *Dzerkalo tyzhnia. Ukraina*, no. 17. Available at: https://zn.ua/ukr/business/v-ukrayini-vidсутnya-derzhavna-lisova-politika_.html (accessed 20 January 2021).